

c) Tri ostriška iz djela apoštolskih, koji se čuvaju u češkom zemaljskom muzeju u Pragu.

d) Odlomak djela apoštolskih, koji se čuva u Studijskoj knjižnici u Ljubljani (Čevljarska zadruga 1670).

5. Evandelistari.

Najpoznatiji i najznamenitiji evandelistar hrv. roda jest tako zvani reimski evandelistar, koji se čuva u knjižnici grada Reimsa u Francuskoj. Rukopis napisan je na pergameni u dva stupca, imade u svem 94 strane, te sastoji iz dva dijela glagolskoga i ćirilskoga; glagolski zaprema 62 strane, a ćirilski 32 strane. Rukopis glagolski jest prijepis iz starijega, a napisan je god. 1395. po svoj prilici u Češkoj, dočim je ćirilski napisan prije (u XII. vijeku) možda u jugozapadnoj Rusiji, te je očito prijepis iz originala bugarskoga ili srpskoga. Prvi je izdao faksimilirano izdanje ovoga rukopisa Francuz Silvestre u Parizu god. 1843. po nalogu ruskoga cara Nikole I; a za širu naučnu publiku V. Hanka 1846. God. 1852. priredio je bibliotekar reimski Louis Paris sa Silvestrom novo izdanje sa posebnim predgovorom i sa Kopitarevim prolegomenima. U novije je vrijeme g. 1896. fotografisao cijeli rukopis činovnik reimske biblioteke V. Charlier, te je jedan primjerak poklonio ruskomu caru Nikoli II. kada je posjetio Francusku. Posljednje i najbolje je izdanje Louis Legera, komu je akademija u Reimsu povjerila, da priredi o njenu trošku novo faksimilirano izdanje.

Potpunih ili barem donekle potpunih glagolskih hrv. evandelistara danas osim pomenutoga reimskoga ne imamo, dočim se latinicom napisani dosta rano javljaju kao zadarski iz sredine 15. vijeka i Ranjinin od god. 1508., dapače spominje se u Dubrovniku jedan iz god. 1419. Prvi štampani gotskim pismenima izišao je u Mlecima god. 1495. od fra Bernardina Spličanina.

Među sačuvanim glag. fragmentima imade i takovih, koji dadu slutiti, da potječu od nekadanjih evandelistara, premda bi mogli biti i ostaci nekadanjih misala.

Od hrv. protestanata imademo:

a) Prvi dël novoga testamenta, va tom jesu vsi četiri evangelisti i dijanjê apostolsko iz mnozih jazikov u sadašnji općeni i razumni hrvatski jazyk po Antonu Dalmatinu i Stefanu Istrijanu (Konzu!u) s pomoću družih bratov sada prvo verno stlmačen. U Tubingi 1562. u 1000 primjeraka. Knjiga imade XXVI i 206 strana.

b) Drugi dël novoga testamenta, u kom se zadrže apostolske epistole po ordinu, kako broj na drugi strani ove karte kaže. Štampan u Tubingi 1563 u 1000 primjeraka. Knjiga imade 111 lista ili 222 strane. U predgovoru ove knjige potpisani su Anton Dalmatin, Stefan Istrijan i Juraj Juričić.

Bilješka. Kukuljević u svojoj Bibliografiji hrvatskoj navodi još ove protestanske knjige, kojih ja nijesam vidio:

a) Probe iz sv. pisma iz Izaije proroka glagolskimi i latinskimi slovi. U Tubingi 1564. Ove je probe izradio Dalmatinac **Leonhard Merherić** (u Šafarika Merhečić), koji je pomagao prevadati sv. pismo Antonu Dalmatinu i Stipanu Istrijanu.

b) Epistole sv. Pavla od Trubera i Antona Dalmatina. V Tubingi 1582.

6. Obrednici ili rituali.

Obrednici ili rituali napisani su naizmjenice slavensko-hrvatskim (crkvenim) jezikom ili narodnim prema sadržaju dotičnoga odlomka ili članka. Ako je dotični članak radio o strogo crkvenom pitanju ili poslu, napisan je slaveno-hrvatskim jezikom, a ako je radio o kakovom drugom pitanju, koje nije bilo baš strogo crkveno pitanje, napisan je narodnim hrvatskim jezikom.

a) Najstariji ritual, koji nam je poznat, sačuvao se je u akademjskom rukopisu III.a.15. od lista 1.—36. ¹⁾

Sadržaj mu je ovaj: Iza kratkoga uvodnoga članka dolaze ovi kratki članci: Kapitul o zlê ženê (1a), kapitul ot razdêlenija têla Hristova, se je kapitul ot osvećenija telesnoga i ot crkvenih' riči (2a), ot posvećenija crkvenoga kapitul (2b), ot devet' činov' anjelskih kapitul (3b), ot 7 blaženstvi kapitul (3b), vrême sedmo desetno kapitul, — jevanjelje ot muki kapitul (4a), — ot oficija, — zač ne zvone, — tablica (na križu) ča dê, — zač svêće ugašaju' (4b), zač se ne govori, bože, v pomoć' moju (5a), ot vapja, — zač se oltari svlače i zač se moli za ljudi, — ot ognja novago, — v subotu kapitul, — ot aleluje (5b), ot posvećenija i napravljenja, — ot naglavnika, — od bele rubače, — ot pasa, — naručnik (6a), štolâ, ot planide, ot krune biskuplje, ot prstena, ot vshoda popova k' oltaru, — zač stane prvo na desno

¹⁾ Ovaj rukopis sastoji iz prvotna tri rukopisa ili djela. Prvi siže od lista 1.—36., drugi od lista 39.—49., treći od lista 50.—64.